

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою КЗВО
«Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради», протокол № 4
від «11» серпня 2023 р.
Голова вченої ради

 Л.К. Задорожна

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Методологія і організація науково-педагогічних досліджень

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма Педагогіка середньої освіти

Навчальна програма з дисципліни «Методологія і організація науково-педагогічних досліджень» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Розробник: Стрельбицька Світлана Михайлівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач

Навчальна програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту (протокол № 14 від «30» серпня 2023 р.)

Завідувач кафедри

(Підпис)

(Прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми

(Підпис)

(Прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Методологія і організація науково-педагогічних досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрантів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, «Педагогіка середньої освіти».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні засади методології та організації науково-педагогічних досліджень.

Місце навчальної дисципліни згідно структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми в структурі освітнього процесу: обов'язкова компонента.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Наука та науково-педагогічні дослідження: теоретичні засади

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Методологія і організація науково-педагогічних досліджень» – формування у магістрів системи знань з інтерпретації теоретико-концептуальних основ науки, методологічних параметрів і організації науково-педагогічних досліджень, генерування та ідентифікації наукових ідей, категоріального апарату, специфіки методичного інструментарію та особливостей його застосування у науковій роботі в контексті розвитку здібностей успішного вирішення завдань у системі загальної середньої освіти.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Методологія і організація науково-педагогічних досліджень» є:

– сформуванню у здобувачів вищої освіти систематизовані комплексні знання про сутність основних понять і категорій методології і організації науково-педагогічних досліджень;

– ознайомити з методологією та процесом науково-педагогічних досліджень, оцінкою їх ефективності; вибором об'єкту, предмету та методів науково-педагогічного дослідження; інформаційним забезпеченням науково-педагогічних досліджень та методикою роботи над літературними джерелами;

– сформуванню розуміння характеру побудови теоретичних та експериментальних досліджень; уміння генерування та ідентифікації наукових ідей;

– засвоєння логіки розгортання наукових тверджень, загальних вимог до оформлення науково-педагогічних досліджень;

– формування здатності до кваліфікованого застосування методологічних принципів і методів наукової діяльності;

– формування готовності до професійного самовдосконалення й саморозвитку, продуктивної педагогічної діяльності в середній освіті.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

a) інтегральної компетентності (ІК) – а) інтегральної компетентності –

здатність розв'язувати актуальні проблеми та складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері педагогіки та загальної середньої освіти;

б) загальних компетентностей (ЗК):

ЗК1 – здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу;

ЗК2 – здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК4 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК6 – здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми;

ЗК10 – здатність проводити дослідження на відповідному рівні;

в) спеціальних компетентностей (СК):

СК1 – здатність проєктувати і досліджувати освітні системи;

СК2 – здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти, педагогіки та загальної середньої освіти;

СК5 – здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проєкти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу загальної середньої освіти;

СК7 – критичне осмислення проблем у сфері загальної середньої освіти, педагогіки й на межі галузей знань;

СК13 – здатність до педагогічної рефлексії в процесі розв'язання професійних завдань, до самоосвіти, професійного самовдосконалення і самореалізації.

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

РН1 – знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень;

РН2 – використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності;

РН3 – формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію;

РН4 – вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів;

РН6 – розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки, освітнього менеджменту та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм;

РН9 – здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність;

РН11 – здійснювати консультативну діяльність у сфері загальної середньої освіти;

PH14 – демонструвати прагнення до неперервного особистісно-професійного саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- закономірності розвитку науки та наукової діяльності;
- сучасні тенденції, напрями і закономірності розвитку науки в умовах війни та повоєння;
- сутність академічної доброчесності та відповідальність за її порушення;
- теоретико-методологічні, методичні та правові засади науково-педагогічних досліджень;
- понятійний та категорійний апарат організації та проведення науково-педагогічних досліджень;
- основні принципи та підходи щодо організації та проведення науково-педагогічних досліджень;
- критерії якості та ефективності організації та проведення науково-педагогічних досліджень;
- особливості організації, проведення та методологію науково-педагогічного дослідження;
- загальні вимоги до оформлення науково-педагогічного дослідження;
- алгоритм захисту науково-педагогічного дослідження.

вміти:

- здійснювати пошук, обробку, аналіз та узагальнення сучасних тенденцій в процесі проведення науково-педагогічних досліджень;
- систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології;
- обирати (пропонувати, формулювати) тему науково-педагогічного дослідження;
- формулювати об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу науково-педагогічного дослідження; працювати з літературними джерелами;
- проектувати структуру науково-педагогічного дослідження, добирати доцільні форми і методи його організації та реалізації;
- застосовувати методи науково-педагогічного дослідження та виконувати аналіз отриманих результатів;
- використовувати існуючі інформаційні ресурси з різних джерел, аналізувати й обробляти інформацію;
- використовувати теоретичні знання про академічну доброчесність;
- проектувати управління педагогічними системами з урахуванням даних сучасних науково-педагогічних досліджень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Наука та науково-педагогічні дослідження: теоретичні засади

Тема 1. Наука як дослідницька діяльність в умовах воєнного часу та повоєння

Наука як система знань, соціальний інститут і дослідницька діяльність. Науковий апарат (категорії науки). Сутність поняття, зміст, мета, завдання і функції науки та наукової діяльності. Форми організації та управління наукою в Україні. Засади науково-педагогічного дослідження: ідеали і норми науково-педагогічного дослідження, наукова картина світу та філософські засади. Етапи розвитку науки. Глобальні наукові революції та зміна типів наукової раціональності. Наукознавство та його основні розділи. Основні ознаки наукового дослідження. Системність, доказовість та теоретичність наукового дослідження. Роль філософії в обґрунтуванні проблем наукового дослідження. Логічний аналіз об'єкта, суб'єкта і предмета методології науково-педагогічного дослідження. Зміст, структура і значення дисципліни для наукової підготовки магістра. Диференціація наукових знань. Осмислення взаємозв'язків наукових і соціальних цінностей як умова сучасного розвитку науки. Здійснення наукової діяльності в умовах воєнного часу та повоєння.

Тема 2. Процес науково-педагогічного дослідження та методика його проведення

Структура та різновиди науково-педагогічного дослідження. Визначальні параметри науково-педагогічних досліджень. Класифікація науково-педагогічних досліджень. Основні компоненти науково-педагогічних досліджень. Критерії істинності наукового знання. Структура наукового дослідження. Логіка наукових досліджень. Основні етапи і напрями науково-педагогічного дослідження, його мета та завдання. Елементи науково-педагогічного дослідження. Формування проблеми науково-педагогічного дослідження, побудова його програми. Тема і актуальність дослідження. Опис об'єкта дослідження, доведення та аргументація вибраного в ньому предмета дослідження. Мета і завдання дослідження. Концепція, гіпотеза дослідження. Новизна, теоретична і практична значущість результатів дослідження. Достовірність (вірогідність результатів дослідження). Теоретична та емпірична база дослідження, визначення стану досліджуваного об'єкта. Висновки і рекомендації за наслідками дослідження, впровадження їх результатів у практичну діяльність. Технологія роботи над кваліфікаційною роботою магістра. Уміння здобувача вищої освіти при підготовці кваліфікаційної роботи. Загальний зміст кваліфікаційної роботи та вимоги до її оформлення.

Тема 3. Інформаційне забезпечення науково-педагогічних досліджень

Інформаційний простір науковця. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень. Національна система науково-технічної інформації. Бібліотечно-бібліографічні джерела інформації у наукових дослідженнях. Технологія роботи з інформаційними джерелами. Види наукових, навчальних і довідково-інформаційних видань. Класифікація наукових документів. Електронні ресурси. Теорія та практика динамічного читання й раціональної роботи з науковою літературою. Збирання матеріалу, його аналіз і обробка. Аналіз та інтерпретація наукових даних. Використання апарату посилань і цитат. Поняття

академічна доброчесність. Вплив цифровізації на академічну доброчесність. Пошук та використання інформації в Інтернеті. Кодекс честі та сприяння академічній доброчесності. Плагіат та корпоративна культура. Вимоги до оформлення бібліографічного опису літератури у списку використаних джерел. Апробація та публікація результатів наукового дослідження. Види наукових публікацій. Наукова стаття. Тези наукової доповіді (повідомлення). Мова та стиль наукового дослідження.

Тема 4. Методологія та методика наукової роботи

Підходи до обґрунтування та визначення методу та методології. Поняття методології науки. Різновиди та структурні елементи методології. Методологія дослідницької діяльності. Методи наукового дослідження. Основні методи наукового дослідження: емпіричні, теоретичні, загальнологічні. Загальнологічні методи дослідження. Аналіз, синтез, узагальнення, індукція, аналогія, моделювання, дедукція, абстрагування. Наукові методи теоретичного дослідження. Наукові методи емпіричного дослідження. Соціологічні методи дослідження. Анкетування. Метод дослідної бесіди, інтерв'ю. Соціометрія. Методи експертних оцінок. Педагогічний консиліум. Системний підхід у науковому пізнанні. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку.

Тема 5. Теоретичні та емпіричні методи науково-педагогічного дослідження

Класифікації методів наукового дослідження. Аналіз і синтез. Індукція та дедукція. Аналогія, абстрагування. Конкретизація, моделювання. Ідеалізація, формалізація. Узагальнення, порівняння. Мислений експеримент. Структура та побудова. Умови використання наукових методів теоретичного пізнання. Вимоги для переконливості аргументації. Методи емпіричного рівня. Педагогічне спостереження. Види спостереження: пряме, опосередковане та самоспостереження. Педагогічний експеримент. Природний та лабораторний експерименти. Методика проведення педагогічного експерименту. Рейтинг. Тестування. Тести інтелекту. Тести креативності. Тести досягнень. Тести особистісні. Проективні тести. Вивчення, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду. Науково-педагогічна експедиція. Вивчення інформаційних джерел з проблем дослідження.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Башкір О. Реалізація принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України. Освітологічний дискурс. 2021. № 2. С. 77-90.
2. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження : підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 335 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії). Харків : Право, 2023. 31 с.
4. Данильян О., Дзьобань О. Методологія наукових досліджень. Харків : Право. 2019. 368 с.
5. Комар Ю. М., Попов О. І., Комар В. Ю. Основи наукових досліджень. К. : Видавництво Ліра-К, 2018. 182 с.

6. Кресвелл Джон В., Кресвелл Дж. Девід Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів. Львів : Видавництво УКУ. 2023. 284 с.

7. Марченко Ю. Буде тобі наука: українські вчені, які змінюють світ. Київ : Основи, 2019. 178 с.

8. Методологічне та інструментальне забезпечення наукових досліджень : навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. А. Шевчука. Ірпінь : Унт ДФС України, 2020. 323 с.

9. Про вищу освіту : Закон України від 28.05.2023 № 3062-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 04.06. 2023).

10. Самсонов В.В., Сільвестров А.М., Тачиніна О.М. Методологія наукових досліджень та приклади її використання: навч. посіб. Київ : НУХТ, 2022. 385 с.

11. Сусліков Л. М., Студеняк І. П. Презентація наукових результатів : електронний навчальний посібник. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2020. 249 с.

12. Стежко З. В. Академічна доброчесність у вищій освіті: прояви та мотиваційні чинники. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. 2022. №3. С. 7-15.

Додаткова:

1. Бублик С. Г. Тематичне ядро публікацій дослідника: наукометр. підхід. Наука та наукознавство. 2019. № 4 (106). С. 52-67.

2. Добронравова І. С., Руденко О. В., Сидоренко Л. І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с.

3. Загальні вимоги до оформлення наукової, навчальної та навчально-методичної літератури : метод. рек. для наук.-пед. працівників / уклад.: Н. М. Ніколаєнко, Т. О. Рудич. Харків : ХНТУСГ, 2019. 83 с.

4. Корець М. С. Методологія наукового дослідження : навч. посібник. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 145 с.

5. Ладанюк А. П. Методологія наукових досліджень : навч. посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 352 с.

6. Маслікова І. Цілі та цінності сучасного університету: виклики академічної доброчесності в умовах онлайн навчання. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. 2021. Вип. 1. С. 24-41.

7. Мриглод О. І. Наукометрія та управління науковою діяльністю: вкотре про світове та українське. Вісн. Нац. акад. наук України. 2019. № 9. С. 81-94.

8. Надикто В. Т. Методологія наукових досліджень : посібник-практикум для виконання лабораторних робіт. Мелітополь : Люкс, 2020. 94 с

9. Палеха Ю. Основи науково-дослідної роботи : навч. посібник. Київ : Ліра-К, 2016. 336 с.

10. Стріха М. Українська наука на шляху до Європи: здобутки, проблеми і перспективи // Міністерство освіти і науки України. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ukrayinska-nauka-na-shlyahu-do-yevropi-zdobutki-problemi-i-perspektivi>

11. Якимчик А. І. Щодо проблеми використання в Україні наукометричних показників: на прикладі аналізу публікаційної активності окремого науковця. Вісн. Нац. акад. наук України. 2020. № 9. С. 66-77.

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada>

2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>

4. Офіційний сайт Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbiv.gov.ua>

5. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України. URL: <http://www.nisd.gov.ua>

4. Форма підсумкового контролю результатів навчання: залік

5. Методи контролю результатів навчання

Лекції: розповідь, пояснення, ілюстрація, візуалізація, демонстрація, класифікація, дискусія.

Практичні заняття: дискусія, кейс-стаді, аналіз, систематизація, мозковий штурм, метод проєктів, презентація.

Самостійна робота: узагальнення, аналогія, написання есе, розробка таблиць і схем, аналіз, синтез, інтегрування, проєктування, моделювання.